

ÇİNGİZ ABDULLAYEVİN ƏSƏRLƏRİNİN NƏŞRİ VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

UOT 002

**HƏSƏNOVA NAZPƏRİ
NEMƏT QIZI**

*Bakı Dövlət Universiteti
Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi
kafedrasının III kurs tələbəsi*

Açar sözlər: Çingiz Abdullayev, detektiv, janr, əsər, Azərbaycan ədəbiyyatı, nəşr, tərcümə, tiraj, redaktor, korrektor

Ключевые слова: Чингиз Абдуллаев, детектив, жанр, Азербайджанская литература, издание, перевод, тираж, редактор, корректор

Key words: Chingiz Abdullayev, detective, genre, Azerbaijan literature, publication, translation, edition, editor, corrector

Azərbaycan Respublikasının tanınmış dedektiv yazıçısı Çingiz Akif oğlu Abdullayev 7 aprel 1959-cu ildə Bakı şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Tanınmış dedektiv yazıçı Çingiz Abdullayev ədəbi fəaliyyətə hələ tələbəlik illərində başlamış, 1983-cü ildən isə dövrün mətbuat səhifələrində очерк, məqalə, dedektiv janrda yazdığı hekayələrlə müntəzəm çıxışlar edirdi.

Çingiz Abdullayev əsərlərini əsasən rus dilində yazmaqdadır. Bu da onun ana dili ilə yanaşı, rus dilini də mükəmməl bilməsindən xəbər verir. Qeyd etməliyəm ki, tanınmış ədib həmçinin ingilis və italyan dillərini də mükəmməl bilir və sərbəst danışır. Araşdırmalar nəticəsində məlum olur ki, dün-

ya şöhrətli yazıçımızın əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə tərcümə olunaraq çap edilməkdədir. Ədibin kitabları daha çox Rusiyada, Almaniyada, İrlandiyada, Fransada və başqa ölkələrin nəşriyyatları tərəfindən tərcümə edilərək oxuculara təhvilə edilir.

Apardığım araşdırmalar nəticəsində məlum olur ki, Çingiz Abdullayev 194 adda kitabın müəllifidir. Artıq onun kitab nüsxələrinin sayı 40 milyonu keçməkdədir. Təbii ki, onun bu bədii yaradıcılığı diqqətdən kənarda qalmamış və bir çox mükafatlara layiq görülmüşdü. Belə ki, xidmətlərinə görə "Qırmızı əmək bayrağı", "Şöhrət" ordeni və başqa medallarla təltif olunmuşdur. Qeyd edirəm ki, bir sıra dövlət vəzifələrində də çalışmış və yenə də çalışmaqdadır. Ədib 1991-ci

ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvi, hüquq elmlər doktoru (1991), "Neftçi" PFK-nin Müşahidə Şurasının sədridir (31mart 2015 ci-il).

Çingiz Abdullayevin əsərlərinin nəşrindən söhbət açarkən nəzərinizə çatdırım ki, yazıçı müasir, yəni XXI əsr Azərbaycan ədəbiyyatında, xüsusilə dedektiv janrın inkişafında yaxından iştirak etmişdir. Bu mövzuda yazdığı əsərlər dedektiv janrın inkişafına böyük təsir etmişdir. Dedektiv janrda yazdığı əsərlərin hər biri öz fərqli mövzusu ilə diqqəti cəlb edir.

Çingiz Abdullayev "Mavi mələklər", "Əclafın qanunu", "Alçağın üslubu" ("Namərdin üslubu" kimi də qeyd edilir), "Qisasın ölçüsü", "Uzun çəkən söz ardı", "Ölümü özün seç" və s. kimi kitabların müəllifidir. Bu kitablar demək olar ki, hər yaş qrupu üzrə oxucu kütləsinin diqqətini çəkməkdədir. Respublikamızda (dövlət və özəl) və xüsusilə də dünyada tanınmış nəşriyyatlar Çingiz Abdullayevin əsərlərinin nəşrinə və hətta təkrar nəşrinə diqqət ayırmaqdadırlar.

Araşdırmalar nəticəsində məlum olur ki, müasir dövrdə nəşriyyatlarımız tərəfindən ədibin kitabları dilimizə tərcümə edilərək nəşr edilməkdədir. Son dövrlərdə isə əsasən ədibin kitablarının çapı daha çox "Qanun", "Əli və Nino" özəl nəşriyyatları tərəfindən həyata keçirilməkdədir. Qeyd edim ki, ədibin "Mavi mələklər" adlı ilk kitabı 1988-ci ildə "Yazıçı" nəşriyyatı tərəfindən tərcümə edilərək (kiril əlifbasında) nəşr edilmişdir. Bu kitab çap olunduqdan sonra 1993-cü ildə yenidən "Yazıçı" nəşriyyatı tərəfindən (bu dəfə də kitab kiril əlifbası ilə) çap olunur. Üçüncü dəfə, 16 il sonra, yəni 2009-cu ildə "Mavi mələklər" kitabı "Çıraq" nəşriyyatı tərəfindən "Göy mələklər" adı altında işıq üzünə görünür. Yalnız bu nəşr satış şəbəkələrindən yığışdırılır. Səbəb isə tərcümənin uğursuz həyata keçirilməsi olmuşdur. Lakin 2011 və 2012-ci illərdə bu kitab "Mavi mələklər" adı altında "Qanun" nəşriyyatı, daha sonra isə "Əli və Nino" nəşriyyatı tərəfindən çap

edilir. Tiraj sayı 2000, səhifə sayı isə 344 səhifədən ibarət olur.

Azərbaycanda müstəqillik illərində, daha dəqiq desək müasir dövrdə, 1000-2000 və bəzən daha artıq tirajla bədii ədəbiyyatın nəşri nadir hallarda həyata keçirilir. Araşdırmalar nəticəsində məlum olur ki, müasir dövrdə bu qədər tirajla kitab çapı ən çox Çingiz Abdullayevə məxsusdur.

Məlum olur ki, ölkəmizdə 2000-ci illərdən sonra ədibin kitabları özəl nəşriyyatlar tərəfindən hər il fasilə verilmədən çapdan buraxılmışdır. Məsələn, "Çıraq" (2003, 2005), "Nurlan" (2006, 2008, 2009, 2010), "UniPrint" (2008, 2010), "Qanun" (2010, 2011, 2012, 2013, 2014), "Əli və Nino" (2011, 2012, 2013, 2014) kimi nəşriyyatlar həyata keçirmişlər. Ədibin povestlərini isə "Bir ümman nifrət" ("Çıraq" 2004-cü il), "Pəri busəsi" ("Nağıl evi" 2007 ci il), "Aşkar metamorfoza" (2011-ci il), "Milyardın dəyəri" ("Qanun", "Əli və Nino" 2012-ci il), "Andora sevməli və ölməli yerdi" ("Qanun", "Əli və Nino" 2012-ci il), "Şübhəsiz metamorfoz" ("Qanun", "Əli və Nino" 2014-cü il) çap olunmuşdur.

Bu yuxarıda adlarını qeyd etdiyim özəl nəşriyyatlar Ç.Abdullayevin əsərlərini ruscadan Azərbaycan dilinə tərcümə edərək maksimum 2000 tirajla çap etmişlər. Bu kitabların tərcümələrində peşəkar redaktorlar, korrektorlar, tərcüməçilər (korektorlar – N.Zöhrəbəyli, A.Mahmudoglu, R.Hacıbəyli, M.Məmmədov və başqaları; korrektorlar-Ceyran Abbasova, Gülnar Elşənqızı, Nigar Musayeva, Flora Əliyeva və başqaları; tərcüməçilər-Ruhiyyə Məmmədova, İlkin Həsənov, Qalib Əsədov, Natiq Səfərov və b.) yaxından iştirak etmişlər. Çingiz Abdullayevin müəllifi olduğu kitablarının bu gün satışda olan mövcudluğunu: "Çıraq", "Nurlan", "UniPrint", "Qanun", "Əli və Nino" kimi özəl nəşriyyatlar həyata keçirmişlər. Ədibin povestlərindən "Bir ümman nifrət" ("Çıraq" 2004-cü il), "Pəri busəsi" ("Nağıl evi" 2007 ci il), "Aşkar metamorfoza" (2011-ci il), "Milyardın dəyəri" ("Qanun", "Əli və Nino" 2012-ci il), "Andora sevməli və ölməli

yerdi" ("Qanun", "Əli və Nino" 2012-ci il), "Şübhəsiz metamorfoz" ("Qanun", "Əli və Nino" 2014-cü il) və s. oxuculara töhvə edilmişdir.

Nəzərinizə çatdırım ki, mən bu məqaləni yazarkən Bakı şəhərinin bir çox kitab mağazalarında, kitab evlərində sorğular apardım və ilk sualım – "Çingiz Abdullayev imzalı kitablara tələbat varmı?". Aldığım cavab: – "Bəli, ən çox dedektiv yazar olaraq Çingiz Abdullayev kitablarına tələbat çoxdur" – cavabı oldu. Apardığım sorğular əsasında ədibin ən çox satılan kitabları haqqında da məlumat toplamaq imkanım oldu. Belə ki, "Mavi mələklər", "Bakı bulvarı," "Milyardın dəyəri," "Saturun töbəsi", "Yalnız özümü-zünkülər," "Mənim gözəl albim" kimi kitablarına oxucular tərəfindən tələbat olduğunu öyrəndim.

Əlbəttə, mənim də bir çoxları kimi Çingiz Abdullayev yaradıcılığına böyük sevgim var. Əsərlərinin əksəriyyətini mən də bir oxucu kimi oxumuşam və oxuyuram. Ancaq mən onun bədii yaradıcılığı haqqında yazmaq üçün dərin məlumata sahib olmadığım üçün təkcə sorğularla kifayətlənməyib ədibin yaradıcılığı haqqında bir sıra məlumatlar əldə etməyə çalışdım. İlk olaraq onun internet saytlarına verdiyi müsahibələr və reportajlarla tanış oldum. Belə ki, onun haqqında öyrəndiyim ilk məlumatlardan biri o oldu

ki, məqaləmin qəhrəmanı Çingiz Abdullayev həyatında sadəcə bir dəfə sifarişlə kitab yazmış, bu onun üçün ilk və son sifarişlə kitab yazmaq olub. Çünki Çingiz Abdullayev sifarişlə kitab yazmağı sevmir. İlk sifarişlə kitabı keçmiş Ukraniya prezidenti Yanikoviçlə bağlı olmuşdur.

Eyni zamanda apardığım araşdırmalar nəticəsində o da məlum oldu ki, Çingiz Abdullayevin gənclərə xüsusi diqqəti və qayğısı vardır. Belə ki, 2018-ci ilin əvvəllərində İqtisadiyyat Universiteti tərəfindən keçirilən "TED×UNEC" layihəsinə qatılmış və gənclərlə öz fikirlərini bölüşərək onlara məsləhət və tövhiyələri vermiş, bir sıra mövcud problemləri onlarla müzakirə etmişdir. Nəticə olaraq qeyd edə bilərəm ki, Çingiz Abdullayev nəinki Azərbaycanda, bütün dünyada tanınan, sevilən Azərbaycan yazıçısıdır. Onun yaradıcılığının ədəbiyyatımızın inkişafına böyük təsiri vardır. Həmçinin onun çap etdirdiyi kitablar milli kitab xəzinəmizin zənginləşməsində böyük rol oynayır. Çingiz Abdullayevin müsbət şəxsi keyfiyyətlərindən biri onun səmimi, təvazökar olmasıdır. Gənclərlə tez-tez görüşlər təşkil edib, bu gün üçün aktual olan bir çox mövzularda müzakirələr aparması da danılmaz faktlardan biridir. Bir sözlə Çingiz Abdullayev Azərbaycanın sevilən və ən çox oxunan görkəmli yazıçısıdır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev Ç. Mavi mələklər. Bakı, 1988.
2. Abdullayev Ç. Əclafın qanunu. Bakı, 1997.
3. Abdullayev Ç. Alçağın üslubu. Bakı, 2005.
4. Abdullayev Ç. Qisasın ölçüsü. Bakı, 2008.
5. Abdullayev Ç. Bir ümman nifrət. Bakı, 2004.
6. Abdullayev Ç. Pəri busəsi. Bakı, 2007.
7. Abdullayev Ç. Aşkar metamorfoza. Bakı, 2011.
8. Abdullayev Ç. Milyardın dəyəri. Bakı, 2012.
9. Abdullayev Ç. Andora sevməli və ölməli yerdir. Bakı, 2012.
10. Abdullayev Ç. Şübhəsiz metamorfoz. Bakı, 2014.

Публикация и важность работ Чингиза Абдуллаева

Резюме

Данная статья посвящена публикации и важности произведений Чингиза Абдуллаева.

Автор отмечает, что Ч.Абдуллаев играл важную роль в развитии азербайджанской литературы XXI века, особенно детективного жанра и его работы на эту тему, книги, которые он опубликовал оказали неоспоримое влияние. В статье автор постарался подробно описать особенности каждой из этих книг.

Nazperi Hasanova

Publication and importance of Chingiz Abdullayev`s works

Summary

This article focuses on the publication and importance of Chingiz Abdullayev`s books.

The author notes that C.Abdullayev played an important role in the development of Azerbaijani literature of the 21st century, especially the detective genre and his work on mentioned area, the books he published had an undeniable influence. In the article, the author tried to describe in detail the features of each of these books.